

prvi človek mimo pride, skoči babica iz skrivališča, dvigne dete in, davajoč ga prišlecu, prosi tega za kumovanje.

Enako iznašajo iz hiš bolne otroke v nadi, da jih nastriženje reši trpljenja, da ozdravijo ali umrjo, le da se to vrši največkrat prvo nedeljo ali petek po mlaju ob zori, pred solničnim vzhodom (Hangi). Prvi prišlec — naj bo katerekoli vere ali narodnosti, mož ali žena — je detetu nastrižni kum, oziroma nastrižna kuma.

Preprosto nastriženje se izvrši kar na mestu. Kdor je prinesel dete, je s seboj prinesel tudi škarje. Kum jih vzame ter odstriže detetu lase preko čela. Zato ga detinji varuh obdaruje z darom, ki mu ga je dala detetova mati, kum pa obdaruje dete.

Plemenit namen ima nastrižno kumstvo pri pomirjevanju sprtih rodbin. Dobri ljudje se trudijo, da bi jih sprijaznili, in ker se nastrižno kumstvo zelo ceni, posredujejo, da sprti rodbini medsebojno določita gotovo število nastrižnih kumstev, ki si jih bosta kumovali, ter s tem stopita v prijateljske odnose.

Kumovanje iz prijateljstva je samoobsebi umevno.

Nekdaj so se strogo tega držali, da je bil nastrižni kum vselej prvi slučajni prišlec; danes se pa mnogokrat dogovore, da dogovorjeni kum pride ob določenem času na določeno mesto ter potem otroka nastriže.

Nastrižno kumstvo se često izvaja slovesno, največkrat prvi ponedeljek ali petek po mlaju dopoldne, dokler dan rase (Grgjić-Bjelokosić). Hišni gospodar pripravi za to slovesnost gostijo kakor za svatbo ter povabi nanjo svoje najbližje kume in prijatelje in pa novega kuma in njegovo najbližjo rodbino.

Ko so povabljeni došli, jih pogoste s kavo in z rakijo, in potem prinese mati na desni roki dete, v leví pa kozarec vode, na kozarcu nov robec in na robcu škarje. Stopivši h kumu, mu poda dete z besedami: »Primi, kumče, sretni kume!« ali s kakim drugim primernim ogovorom.

Kum vzame dete, ga trikrat obrne od vzhoda proti zahodu ter ga vselej poljubi. Nato ga posadi na desno koleno, vzame škarje in mu odreže lase: kristjan na štirih mestih v podobi križa, mohamedanec na treh mestih. Pravoslavni kum pri tem govori: »Bože pomози! Vo imja oca i sina i svataga duha amin!« mohamedanec pa: »Bože pomози, a srečo priskoči!« ali pa: »Bismilah!«

Odrežane lase vrže kum v vodo in razen las kak novec (tolar, zlatnik ali kolikorkoli) v dar detetu ter si vzame robec, ki je bil na kozarcu. Nato detetova mati poljubi novemu kumu roko, detetov oče in kum se poljubita in oba se potem izljubita z navzočimi kumi in prijatelji, ki jima čestitajo na kumstvu.

Po tem obredu sedejo k mizi ter se goste in napivajo kakor ob drugih znamenitih sestankih, le da zdravicam na koncu pristavljajo: »I za sretnog kumstva, da Bog da, da vi bude stretno i čestito i po jednu in po drugu stranu.«

Po obredu se še nekoliko pozabavajo ter se razidejo. Pri odhodu obdaruje detetova mati novega kuma z boščalukom (srajco, hlačami in robcem); za rodbino mu pa dá za vsakega kak robec. Oče obdaruje kuma s kako lepo obleko ali z orožjem; dogodilo se je pa tudi že, da mu je dal opremljenega jezdnega konja ali celo čitluk (posestvo). To poslednje navadno pri pomirjenju krvnine.

Čez nekaj časa povabi novi kum svoje kumče z roditelji ter obojestransko najbližjo rodbino. Kum povabljenec pogosti, kakor jih je pogostil oče ob nastrižanju deteta, ter za darove, ki jih je bil prejel, dá kumčetu in njegovim roditeljem vzdarje: detetu največkrat kravo ali kako ovco. —

Kuma obdaruje svoje kumče s kako obleko ali mu speče tudi kolačev ter mu jih pošlje. Vobče običaji pri nastrižanju niso povsod enaki. Ponekod vtisne mati odstrižene lase v vosek ter jih prilepi v sobi na gredo govoreč: »Koliko god ove kose budu stale na gredi, toliko moji dite imalo više pameti.« (Hangi.)

Nastrižno kumstvo ponekod zelo cenijo, rodbinski udje iz nastrižnega kumstva se smatrajo za nekako veliko rodbino ter se med seboj nazivajo z besedo kum ali kuma. Pripadniki mohamedanskih rodbin iz nastrižnega kumstva se celo ne smejo med seboj ženiti in mohamedanske žene, ki jih noben tuj moški ne sme videti, se pred nastrižnim kumom ne zakrivajo. —

Iz Šašljeve opomnje je razvidno, da je nastrižno kumstvo med Slovenci običajno samo ponekod v Beli Krajini, ob hrvatskem sosedstvu. Zanimivo bi bilo izvedeti, ali ta običaj izginja od severa proti jugu, da so ga drugi Slovenci že izgubili — ali so ga Belokranjci dobili od svojih južnih sosedov.

F. Š.

Drobiž.

Pisma.

I.

Kako me je včasí groza; v tihoti, osamelosti in živčni razbolelosti iščem besede kot slepec v blodni vročici, da bi odgovoril na tvoje sitnarjenje, naj pišem. Sedem, zbiram besede kot zbira otrok svetli kršec, meneč, da je zlato; sedem, zbiram, iščem, in ko mislim, da sem že zagrabil za pravo besedo, se zlato pretvori v peno. Kako vse drugačne obraze in obleke imajo besede kot nekda. Sedijo v galeriji kot železni kipi brez življenja in brez barve. Snoči sem iskal v vrsti in zapisal besedo: Smrt. Obnemel sem ob njeni nemoči. Zdelo se mi je, da se mi od nekje izza hrbta, preko rame reži obraz in mi izzivaje mežlika, spoznanja in doznanja poln, in sram me je že desetletne deklice, ki me sreča v teh dneh na ulici. V njenem smehu in njenem glasu, v njenih očeh in njenih kretnjah je mnogo več groze, trpljenja in smrti, kot jih obseže beseda. Mene, prijatelj moj, muči ta onemoglost pojmov, mene trpinči ta nemoč besed, srce se mi stiska ob tem skoku v noč, čez rob vsakega našega dosedanjšega spoznavanja in umevanja. Čisto tako ti je: prideš do prepada; iz katerega zija črna noč brez odmeva in luči, da bi kaj čutil in razumel, bi moral imeti pet novih čutov, cela večnost je med tvojim zaznavanjem in črno gluhoti, ki te obdaja. V tej gluhoti, v tej temi, kjer smrt poraja smeh in smeh smrt, se boriš v omedlevični mrzlici za enim samim vzklikom, obupnim krikom, ki bi ukresal luč iz teme, kakor jo je Bog ob stvarjenju sveta.

Če preseže mraz določeno točko, peče, če doseže boleš svoj višek, rodi smeh, in v to neločljivo, nedoznatno temo, ki spaja kri in belí smeh, obup in nebotične vriske, ljubezen in smrt, smo padli čez noč. Zato se ne čudi, brat moj predragi, če vidiš na cesti toliko

smeha, zato se ne zgražaj, če slišiš toliko vriskanja in godbe. To je nov jezik, ki se bori za nov izraz. Kdo nas nauči besede, ki bi bila sok besedi v bodočnosti, kje je mati, ki bi naše jecljaje združila v stavek! Ljudje božji, samo en stavek, samo en sam gol stavek, pa bi se ukresala luč v temi, pa bi se vrisk izpremenil v blazen jok in vsa muzika v pogrebno zvonjenje, samo en gol stavek naših vzklikov in pretrgalo bi se zagrinjalo od vrha zaznavanja do tal spoznanja. Pa bi se razmajala spet srca in mišice, pa bi bila pest spet pest poštenjaka in srce res srce ljubezni.

Odkdaj je vse to? Ah, da bi ne bilo od onega hipa, ko so možje, poročeni možje in neporočeni fantje, šli vriskaje in ovenčani s cvetjem brez žen in nevest na daljno ženitovansko potovanje! Od tega časa so se godile in dogodile čudne reči. Zgodilo se je, da je moral zločinec varovati pravico pred nasiljem, da je morilec pridigal evangelij božji, dočim je varih pravice, varih hčerke božje, prodal svojo varovanko za manj kot za skledo leče in zatisnil oči, da ni videl krivičnika, s katerim sta zajemala iz iste sklede. In tiste dni se je postava uklonila sili in javno so prepevali s cimbalami šlavo krivici in zlobi. Zato je Bog poslal svojega angela, in koder je ta angel šel, so onemeli zvonovi in najemniki bežali, ko so prišli razbojniki nad hlev in ovce, in pastirji v strahopetni bojzani proslavljali volka, dasi jim je trgal ovce, in trdili pri tem, da je samo silobran.

In zdaj hočeš, prijatelj moj, naj ustvarjam lepoto? V tem času duševne zmede in nezmožnosti, času prihuljenosti in petolizunstva, času izdajstev lastnih bratov, času valpetstva in jerobstva, tem času groze, ki ji ni ne vzklika ne besede! Vsak poizkus je samo nerodna spaka. Bolj kot lepote smo zdaj te dni žejni resnice, nepreklicne, neusmiljene, brezobzirne resnice, ki bi udarila po krivdi lastnega očeta, ki bi ne prizanesla grehu lastne matere, ne bratu, ne sestri edinki; morda, ne morda, potem bi moral biti svet prečiščen in očiščen gnilobe in gnusa, oči bi spet videle zvezdo vodnico.

Nekoč je zapisal mladenič, ki je imel veliko vere v srcu, da se bo sedaj odtekel gnoj stoletij iz greznic;

blagroval sem ga za to silno vero, blagroval drugega vidca, ki je zapisal, da je vse to, kar se godi, naravni razvoj organizma, ki vre in uničuje slabe kali in bolne stanice, da je vse to vihar, ki lomi suhe veje. Solze so mi prišle v oči ob tej otroški veri, kajti moje srce je čutilo globokejšo resnico: Gnoj, ki se je do sedaj zbiral samo v greznicah, je pljusnil na ceste in beli dan, hudournik je planil s svojim stoletnim smradom čez bregove, zalil oči in srca, se zalezal kot strup v kri in možgane, razvoj organizma, silni prevrat družbe je samo strašen božjasten napad človeštva, ki je v mrzlični boleti premenil mišljenje in pojme, ves ta širni plamen ni uničil slabih kali in bolnih stanic, temuč požgal dobre in na njihovem pepelu sta se razbohotila plevel in osat.

Zato ne vprašuj, prijatelj moj, zakaj sem žalosten in odkod moj molk! Poslušaj!

Že dokaj časa me muči silna prikažen:

Na ostudni pošasti, kot laž in zavist zeleni, sluznati kot strahopetnost in rumeni kot sebičnost, se dviga nebotična piramida iz samih živih človeških teles; človek stoji človeku na rami in čisto pod vrhom kroži zbor, o katerem trdijo, da drži vso piramido pokoncu. In ta zbor pleše na živih ramah živih ljudi. Jaz gledam to prikazen že dan za dnem, noč za nočjo, v krčevitih sanjah omedlevice in ob treznem jutru, vedno in povsod bije in kljuje v mojih možganih vprašanje, kje je piramidi opora. Ali je vzrastla na spodnjih ramah ali pod zadnjimi pleščočimi nogami? Od vrha do tal kot raste oblak, ki ga kolje blisk, ali s tal do vrha kot raste drevo, ki ima korenine v zemlji? Moj Bog, to mi povejte, ali je težnost v zemlji ali pod zvezdami?

V teh mukah, ki mi kratijo sen in trpinčijo srce, se obračam na tebe, prerok sveti, od Boga poslan, ti, ki poslušáš in gledaš, razkrij mi vsaj to resnico, če ti je dano, da ne umrem v boleštni negotovosti!

Narte Velikonja.

Listnica uredništva. Poročilo o jesenski umetnostni razstavi v Ljubljani in nekateri drugi spisi so morali izostati za prihodnjo številko.

